

Adroddiad i'r:	Cabinet
Dyddiad y Cyfarfod:	29^{ain} Ebrill 2104
Aelod / Swyddog Arweiniol:	Y Cyngorydd Bobby Feeley
Awdur yr Adroddiad:	Sandra Jones, Swyddog Datblygu y Strategaeth Pobl Hŷn
Teitl:	Datganiad Dulyn

1. Am beth mae'r adroddiad hwn yn sôn?

Derbyniwyd cais gan CLILC i arwyddo adduned, i'w weithredu dros y pum mlynedd nesaf: gwaith sy'n seiliedig ar egwyddorion Sefydliad Iechyd y Byd (WHO) a'r Cenhedloedd Unedig i wneud eu cymunedau'n fwy ystyriol o anghenion pobl hŷn. Cyfeirir at y weithred hon o arwyddo fel Datganiad Dulyn ac mae'n ffurfio rhan o Lywyddiaeth Gweriniaeth Iwerddon o'r Comisiwn Ewropeaidd. (Gweler Atodiad 1)

2. Beth yw'r rheswm dros lunio'r adroddiad hwn?

- 2.1 I hysbysu'r Cabinet ynghylch y gwahoddiad a dderbyniwyd gan CLILC i arwyddo Datganiad Dulyn gydag Awdurdodau Lleol eraill yng Nghymru, y DU a rhanbarthau o fewn Ewrop i gydweithredu ar ddatblygu polisiau ac ymarfer i greu mannau sy'n ystyriol i oed erbyn 2020.
- 2.2 I hysbysu'r Cabinet ynghylch cynnig y CLILC o un diwrnod o gymorth neu hyfforddiant datblygu, yn rhad ac am ddim, i holl Gynghorau Cymru ar newid demograffig a/neu greu cymunedau sy'n ystyriol i oed.

3. Beth yw'r Argymhellion?

- 3.1 Bod y Cabinet yn cytuno i gefnogi CSDd i arwyddo'r datganiad.
- 3.2 Bod y Cabinet yn cytuno i wneud cais am gymorth neu hyfforddiant gan CLILC ar newid demograffig a/neu greu cymunedau sy'n ystyriol i oed.

4. Manylion am yr Adroddiad

- 4.1 Mae'r egwyddorion a'r ymrwymiad a gynigir o fewn Datganiad Dulyn (Atodiad 1) yn cyd-fynd yn llwyr â pholisi presennol Cymru a chynlluniau lleol i weithredu'r Strategaeth Pobl Hŷn yng Nghymru. Mae Rhan 3 o'r Strategaeth Pobl Hŷn (2013-2023), a lansiwyd ym Mai 2013, wedi nodi 'creu mannau sy'n ystyriol i oed' fel blaenoriaeth allweddol o fewn y cysyniad cyffredinol o hyrwyddo lles pobl hŷn. Mae'r cyfraniad o ran ail-lunio adnoddau cymdeithasol, amgylcheddol ac ariannol mewn perthynas â'r nod cyffredinol hwn yn elfen hanfodol o gyflawni llwyddiant. Cyngorau, gyda chymorth CLILC, sydd yn y sefyllfa orau i arwain y gweithredu hwn ar lefel leol a chenedlaethol.
- 4.2 Er nad yw'r arwyddo yn denu cyllid yn awtomatig, bydd yn cynnwys yr Awdurdod o fewn rhwydwaith byd-eang ac Ewropeaidd a fydd yn gweithio i ddyfeisio ceisiadau o

safon am gyllid pan fydd ar gael o amryw ffynonellau. Er enghraifft, mae'r Comisiwn Ewropeaidd wedi canfod pot arian posibl o €9 biliwn o dan ffrwd lechyd, Newid Democraataidd a Lles Horizon 2020 y Comisiwn Ewropeaidd. Mae Rhaglen lechyd ar Gyfer Twf (2014-2020) y Comisiwn Ewropeaidd yn werth €446 miliwn.

- 4.3 Mae'r WHO wedi llunio strategaeth a chynllun gweithredu ar gyfer *Heneiddio'n Iach yn Ewrop 2012-2020*, sy'n taro goleuni gwerthfawr ar sut y gall newidiadau bach a chynnil wneud gwelliannau sylweddol i fywydau bob dydd pobl hŷn a'r ffaith mai dulliau gweithredu integredig yw'r ffordd fwyaf priodol o fwrw ymlaen. Ategir eu strategaeth gan ymarfer yn seiliedig ar dystiolaeth ynghyd â phecynnau cymorth a chanllawiau i gefnogi asiantaethau lleol i wella polisiau ac ymarfer. Mae'n datgan y gall "gohirio gweithrediad polisiau ar gyfer heneiddio'n iach mewn cyfnod o galedi brofi i fod yn fwy costus yn y tymor hir a gall fod yn wrthgynhyrchiol o ran cynaliadwyedd asiantaethau a pholisi cymdeithasol".
- 4.4 I gynorthwyo Awdurdodau Lleol i ddatblygu Cymunedau sy'n Ystyriol i Oed, mae CLILC yn cynnig, mewn partneriaeth â Rhaglen Heneiddio'n Dda Genedlaethol Cymru, gweithdy un diwrnod pwrpasol a fydd yn ein helpu i ddatblygu ac i lywio ein syniadau mewn perthynas â newid demograffig a/neu greu cymunedau sy'n ystyriol i oed. Rhoir blaenoriaeth i'r Awdurdodau Lleol hynny sydd wedi arwyddo Datganiad Dulyn gael manteisio ar gymorth neu hyfforddiant CLILC sy'n rhad ac am ddim. Bydd hefyd yn rhoi mynediad i'r Awdurdod Lleol i offerynnau ac adnoddau arfer dda sydd ar gael o fannau ledled Ewrop.

Uwchgynhadledd Dulyn ym Mehefin 2013 a'r Datganiad Ymrwymiad (Atodiad 1)

- 4.5 Fel rhan o Lywyddiaeth Wyddelig yr Undeb Ewropeaidd, daeth uwch gynrychiolwyr gwleidyddol dinasoedd Ewropeaidd, bwrdeistrefi, cymunedau a rhanbarthau at ei gilydd mewn Uwchgynhadledd "Cymunedau sy'n Ystyried Anghenion Pobl Hŷn" ar Fehefin 13-14 yn Nulyn. Gwahoddwyd Cymru i arwyddo datganiad cyhoeddus sydd yn gosod egwyddor a gweithrediad fydd yn cael ei adnabod fel Datganiad Dulyn. Bu i ddigwyddiad tebyg gael ei gynnal ym Madrid yn 2007 wnaeth gynorthwyo i gryfhau gweithrediad cydweithredol ar draws Ewrop.

5. Sut mae'r penderfyniad yn cyfrannu at y Blaenoriaethau Corfforaethol?

Mae Creu Cymunedau sy'n Ystyriol i Oed yn cyfrannu tuag at y flaenoriaeth i ddiogelu pobl fregus ac i sicrhau y gallant fyw mor annibynnol â phosibl.

6. Faint fydd hyn yn ei gostio a sut bydd yn effeithio ar wasanaethau eraill?

Nid oes unrhyw oblygiadau ariannol yn codi'n uniongyrchol o'r adroddiad hwn.

7. Beth yw prif gasgliadau'r Asesiad Effaith ar Gydraddoldeb (AAG) a gynhaliwyd ar y penderfyniad? Dylai'r templed AAG fod ynghlwm fel atodiad i'r adroddiad.

Er nad oes unrhyw asesiad effaith ar gydraddoldeb wedi'i gwblhau ar hyn o bryd, bydd cyfleodd cyfartal i breswylwyr yn cael eu cynyddu drwy iddynt fod yn byw mewn Cymunedau sy'n Ystyriol i Oed. Bydd yn hyrwyddo eu grymuso ynghyd ag ymreolaeth, dewis a rheolaeth.

8. Pa ymgynghoriadau a gynhaliwyd gydag Archwilio ag eraill?

Ni chwblhawyd unrhyw ymgynghoriad lleol o fewn y cyfnod byr iawn oedd ar gael.

9. Datganiad y Prif Swyddog Cyllid

Nid oes unrhyw oblygiadau ariannol yn codi'n uniongyrchol o'r adroddiad hwn ond mae arwyddo'r datganiad yn galluogi'r Cyngor i fod yn rhan o rwydwaith a fydd o bosib yn galluogi'r Awdurdod i fanteisio ar gyfleoedd ariannu ar gyfer y dyfodol pan fyddant ar gael.

10. Pa risgiau sy'n bodoli ac a oes unrhyw beth y gallwn ei wneud i'w lleihau?

Nid oedd unrhyw risgiau wedi'u nodi mewn perthynas â chefnogi'r Datganiad hwn.

11. Pŵer i wneud y Penderfyniad

Gofynnir i'r Cabinet gymeradwyo arwyddo'r Datganiad hwn.

DATGANIAD DULYN 2013 AM DDINASOEDD A CHYMUNEDAU SY'N YSTYRIED ANGHENION POBL HÛN YN EWROP

Ar achlysur 'Cynhadledd yr Undeb Ewropeaidd ar Heneiddio'n Weithgar ac yn Iach' yn Nulyn, Iwerddon, ar 13-14 Mehefin 2013, yn ystod cyfnod Iwerddon yn Llywydd yr Undeb Ewropeaidd, rydyn ni – meiri ac uwch gynrychiolwyr gwleidyddol dinasoedd, bwrdeistrefi, cymunedau a rhanbarthau Ewrop – yn datgan y canlynol yn unfrydol.
Byddwn ni'n:

Hyrwyddo 'Datganiad Dulyn 2013 am Ddinasoedd a Chymunedau sy'n Ystyried Anghenion Pobl Hûn yn Ewrop' (Datganiad Dulyn 2013) mewn ffora gwladol a rhyngwladol priodol, gan feithrin cymaint o gydymffurfio ag y bo modd â'i werthoedd, ei egwyddorion a'i syniadau (o ran cynlluniau, rhaglenni ac adnoddau) er mwyn gweithredu yn ôl yr ymrwymadau sydd yn y datganiad hwn cyn pen cyfnod rhesymol.

Cydweithio â phob un o'r budd-ddalwyr rhanbarthol a lleol i'w helpu i weithredu yn ôl holl addewidion Datganiad Dulyn 2013 am Ddinasoedd a Chymunedau sy'n Ystyried Anghenion Pobl Hûn yn Ewrop, gan gynnwys cydweithio â Swyddfa Ewrop Sefydliad Iechyd y Byd a'i rwydwaith o ddinasoedd sy'n hyrwyddo materion pobl hûn yn rhan o Rwydwaith Byd-eang y Dinasoedd a Chymunedau sy'n Ystyried Anghenion Pobl Hûn. I'r perwyl hwn, bydd rhaid asesu a gwella drwy'r amser i wneud popeth o'u hamgylch yn fwy ystyriol.

Cyfathrebu trwy dulliau a rhwydweithiau lleol a rhanbarthol â dinasoedd a chymunedau amrywiol i ysgogi a chefnogi gwelliannau ynglŷn â hybu hawliau a chyfleoedd i bobl hûn a rhannu gwybodaeth am bolisiau ac arferion fydd yn gwella eu bywydau nhw.

Addewid Ategol

Wrth lofnodi'r datganiad hwn, mae'r dinasoedd a'r cymunedau isod yn addo, lle bo'n rhan o'u cyfrifoldebau ac yn ymarferol o safbwynt economaidd, y byddan nhw hyrwyddo'r camau canlynol a'u hymgorffori yn y trefniadau cynllunio allweddol i gryfhau cynladwyedd dros y tymor hir: Hyrwyddo ymhlith y cyhoedd **ymwybyddiaeth o bobl hûn** – eu hawliau, eu hanghenion a'u posibiladau – a thynnu sylw at eu cyfraniad cymdeithasol, economaidd a diwylliannol.

Gofalu bod sylwadau a safbwyntiau pobl hûn yn cael eu gwerthfawrogi a'u clywed a bod **strwythurau a phrosesau ymgysylltu â dinasyddion** yn cael eu datblygu fel y bydd pobl hûn yn cael cymryd rhan briodol mewn prosesau penderfynu a helpu i lunio a chreu syniadau arloesol a newidiadau.

Mabwysiadu dulliau datblygu **mannau agored trefol a lleoedd cyhoeddus** cynhwysol a dymunol sydd ar gael i bawb, gan gynnwys pobl hûn, gan ofalu bod adeiladau cyhoeddus yn hybu parch, iechyd a lles pobl o bob oedran ac yn gallu diwallu anghenion newidiol cymdeithas ac ynddi ragor o bobl hûn.

Hyrwyddo a hwyluso datblygiad cymdogaethau a chymunedau amrywiol, diogel, cynhwysol a chynaliadwy i bobl o bob oedran, gan gynnwys **tai** o'r radd flaenaf i bobl hûn. Rhaid rhoi sylw arbennig i anghenion pobl hûn ynglŷn â byw gyda chymorth, gofal preswyl a chartrefi nyrsio, lle mae'r peryglon mwyaf o ran diffyg parch ac annibyniaeth.

Gweithio i sefydlu **cyfundrefnau cludiant cyhoeddus** a fydd ar gael ac yn fforddiadwy i bawb, gan gynnwys pobl hŷn, gan gyfuno'r amryw ddulliau cludo. Dylai'r cyfundrefnau hybu a hwyluso cludiant personol megis seiclo a gyrru ymhlith pobl hŷn, hefyd.

Pan ddaw'r rheiny'n fwyfwy anodd, fe ddylai cludiant amgen sy'n gysylltiedig â'r gyfundrefn gyhoeddus, megis tacsis fforddiadwy a threfniadau rhannu ceir, fod ar gael.

Hyrwyddo **cyfranogiad pawb, gan gynnwys pobl hŷn, ym mywyd cymdeithasol a diwylliannol** y gymuned trwy ddarparu amrywiaeth eang o achlysuron a gweithgareddau hygyrch a fforddiadwy sydd wedi'u llunio ar eu cyfer ac yn eu helpu i ymdoddi yn eu milltir sgwâr. Dylai hynny gynnwys hybu gweithgareddau sy'n pontio cenedlaethau.

Hybu a hwyluso **cyfleoedd i bawb weithio a gwirfoddoli**, gan gynnwys pobl hŷn, a chydnabod eu cyfraniad cadarnhaol, a darparu cyfleusterau **dysgu gydol oes** i rymuso pobl hŷn a hybu eu hannibyniaeth.

Gofalu bod amrywiaeth gynhwysfawr a chyfun o **wasanaethau cymorth cymunedol ac iechyd** fforddiadwy o'r radd flaenaf ar gael i bawb, gan gynnwys pobl hŷn, i gynnwys rhaglenni hybu iechyd/atal afiechyd, gwasanaeth cymorth yn y gymuned, gofal sylfaenol, gofal eilaidd yn yr ysbyty, gwasanaethau adsefydlu, gofal trydyddol arbenigol, gofal preswyl hirdymor a gofal tosturiol i bobl sydd ar fin marw.

ARWYDDWYD AR RAN CYNGOR SIR DDINBYCH:

Arweinydd Cyngor Sir Ddinbych – Y Cynghorydd Hugh Evans

Arwyddwyd: _____

Dyddiad: _____

Hyrwyddwr Pobl Hŷn Cyngor Sir Ddinbych – Y Cynghorydd Bobby Feeley

Arwyddwyd: _____

Dyddiad: _____